

СОВРЕМЕНОСТ

СПИСАНИЕ ЗА ЛИТЕРАТУРА, КУЛТУРА И УМЕТНОСТ

2012

Год. 61, број 1 (март)

СОВРЕМЕНОСТ

Списание за литература, култура и уметност

Издавач: Современост, Скопје

Редакција

д-р Васил Тоциновски, главен и одговорен уредник

м-р Славчо Ковилоски, извршен уредник

Никола Алтиев, уредник

д-р Ранко Младеноски, уредник

Првиот број на Современост излезе во Скопје, април 1951 година.

Досегашни главни и одговорни уредници:

(1951) - Киро Хаџи Василев

(1951 - 1952) - Владо Малески

(1952 - 1953) - Славко Јаневски, Димитар Митрев и Ацо Шопов

(1954 - 1968) - Димитар Митрев

(1969 - 1982) - Георги Сталев

(1983 - 2002) - Александар Алексиев

sovremenost_mk@hotmail.com

Ранко МЛАДЕНОСКИ

ДЕКОНСТРУКЦИИ И РЕФЛЕКСИИ

(Елена Пренцова, *Пораки од морето*, *Дом на културата*
„Кочо Рацин“, Скопје, 2011)

Во декември 2011 година младата македонска поетеса Елена Пренцова¹ ја доби првата награда на

¹ Елена Пренцова е родена во 1985 година во Скопје. Дипломирала на групата Англиски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје каде што е запишана на постдипломски студии и го подготвува магистерскиот труд. Пренцова има објавено три поетски збирки: „Јас“ (2006), „Таа“ (2009) и најновата со наслов „Пораки од морето“ (2011). Исто така, објавува поезија, проза, есеи и преводи во македонски и странски книжевни списанија. Била учесник на бројни поетски фестивали, научни собири, работилници, книжевни колонии и поетски читања во нашата држава, во Бугарија и во Албанија. Веќе неколку години учествува и на меѓународната манифестација Струшки вечери на поезијата, а застапена е и во антологијата „Млада македонска поезија“ од 2009 година издадена токму од Струшките вечери на поезијата. На поетската манифестација Мелнички вечери на поезијата во 2007 година Пренцова ја доби специјалната награда „Ирин Пирин“, а во 2011 година беше наградена со првата награда на истата манифестација во Мелник. Покрај тоа, наградувана е со први и втори награди на неколку поетски читања во Скопје, Прилеп и Тетово. Во 2011 година ја доби првата награда за поетската збирка „Пораки од морето“ од Домот на кул-

веќе традиционалниот конкурс од Домот на културата „Кочо Рацин“ во Скопје за необјавената поетска збирка со наслов „Пораки од морето“. Збирката беше објавена и промовирана на крајот од истата 2011 година во Скопје. Станува збор, имено, за трета по ред поетска збирка на Пренцова, по стихозбирките „Јас“ од 2006 и „Таа“ од 2009 година.

„Пораки од морето“ е конципирана во пет поетски циклуси: „Бели мугри во една пуста земја“, „Враќање на легендата“, „Пораки од морето“, „За тебе, љубов моја“, „Нова вера, нова библија“. Од тематско-мотивски аспект, во најновата поетска збирка на Пренцова се среќаваат повеќе суштински теми и мотиви како што се љубовта, омразата, осаменоста (самотијата), отуѓувањето на човекот од себе и од заедницата, нарцисоидноста, лицемерието, феминизмот, вечното незадоволство на човекот од постигнатото и постојаната потрага по новото, непознатото, дотерување на легендите во постмодернистичко руво, библиски рефлексии итн. Се разбира, тоа се оние познати вечни мотиви што се појавуваат и се

турата „Кочо Рацин“ од Скопје. Пренцова е уредник во „Тренд“, списание за литература, култура и уметност.

вдомуваат не само во поезијата и не само во книжевноста туку во сета уметност уште од антиката и коишто ги среќаваме низ сиот нејзин дијахронски пат до денес, меѓутоа нашата млада поетеса гради еден свој специфичен семантички код при нивната поетска транскрипција и трансформација. На пример, изразената безрезервна скептичност во однос на постоењето на автентичната, духовна љубов („љубовта/ е само збор за кој/ не постои соодветен/ еквивалент во реалноста“) несомнено претставува поетска модификација и редукција на Еросот во исклучително животински инстинкт, а ваквата поетска импресија е потсилена со категориите нарцисоидност, лицемерие, лага и омраза. Сепак, во овие стихови и ваквата на прв поглед беспрекорно тврда позиција се релативизира со воведувањето на бинарната опозиција *Јас – Другиот* во која токму *Другиот* е *Тој (Оној)* што не знае/ не умеа/ не сака да возврати на вистинската (автентичната) љубов и оддаденост на *Јас*. Не станува збор овде за некаква поетска замка или, пак, за контрадикторност, ами едноставно Пренцова му ја препушта на читателот творечката креативна позиција да донесе свој суд потпирајќи се врз своите ментални и емоционални специфики, како и врз своето лично (индивидуално, субјективно) животно искуство. И тоа е една од особините што оваа поезија ја прават привлечна, читлива, провокативна и истовремено убава.

Дополнителна провокација за читателската публика бездруго ќе

претставуваат и деконструкциите коишто имаат доминантно место во оваа најнова поетска збирка на Пренцова. Двете песни посветени на Ацо Шопов, всушност, претставуваат деконструкции на популарната антологиска песна на Шопов со наслов „Во тишина“: „Ако носиш нешто неизречено,/ нешто што те притиска и пече./ закопај го во длабока тишина,/ тишината сама ќе го рече“. Пренцова, имено, *iiiинииииа* ја употребува како хипотекст за да креира нова поетска структура изразена преку следниот хипертекст: „*Те молам/* го закопав/ во најдлабоката// *iiiиниина.*// *Ја зафркнав.*// *Сега ни таа/* не може/ да го рече“. Со одредени стихови од „Пораки од морето“ авторката создава деконструкциски интертекстуален линк и со Рациновата поезија од „Бели мугри“. Покрај насловот на првиот циклус („Бели мугри во една пуста земја“), со Рациновите песни „Печал“ и „Татунчо“ кореспондираат и стиховите од ненасловената песна која почнува со стихот „Верував дека сум центар...“ (стр. 16). Кај Рацина во песната „Печал“ ги имаме познатите стихови: „Нема ли срце, нема ли/ срце – на срца срцето,/ срце – ширини широко/ срце – длабини длабоко –/ цел свет да збере, па да е/ за виа гради малечко?“. Во Рациновата песна „Татунчо“, пак, читаме: „куќа цел свет братски ми е/ братски срце што отвора“. Нашата млада поетеса ги надградува ваквите космополитски пораки од поезијата на Рацин. Пренцова вели: „Ми недостасува мајчинска љубов/ за целиот човечки род“. Една калиграмска деконструкција во

новите стихови на Пренцова се врши и во однос на Шекспировиот Хамлет: „Да се љуби или не? –/ прашање кое не смее/ никогаш/ да се постави...// Затоа,/ мој Хамлете, ти/ никогаш/ не го пронајде/ вистинскиот одговор“. Од друга страна, во неколку свои песни Пренцова ги надополнува стиховите на поетесата Марам Ал Масри (современа сириска поетеса којашто живее и работи во Франција), ја деконструира Фројдовата психоанализа на соништата („Лудилото на Фројд“), а библиската Ева се трансформира во феминистка: „Затоа посегнав по целото дрво./ Го соголив од сите плодови,/ му ги издвакав лисјата/ и му ги пресеков гранките,/ за да повторно/ не роди/ нови плодови/ кои искушуваат...// Мажот/ не беше во игра./ Никогаш не ни бил“. Исто така, мошне е интересен и провокативен поетскиот експеримент на Пренцова да ги деконструира сказните, поточно хероините од сказните. Станува збор за песната со наслов „Девојките од бајките“ која само ја приопштуваме целосно без да ја анализираме и без да коментираме: „Пепелашка/ го скрши стакленото чевличе,/ Заспаната убавица/ ја мачи несоница,/ Снежана/ го зацрни тенот во солариум,/ Црвенкапа/ облече бунда,/ Девојчето/ со кибритчињата пали цигара...// Принцовите им откажаа љубов“. Деконструкциски нијанси може да се насетат и во насловите на некои од песните во оваа поетска збирка. На пример: „Победник е оној кој губи“, „Златна рипка без желби“, „Десертот може да се консумира и без главното јадење“, „Витезите не умираат

славно“, „На први април јас се маскирам во себе“, „Ако не ти се допаѓа светот во кој живееш – смени го каналот“. Во „Пораки од морето“, значи, се гради еден свет во кој постои само едно правило – да не се поведувате слепо според излитените правила, да не им робуваме на каноните.

Од стилски аспект, погоре наведените наслови на песните имаат оксиморонски карактер, а тоа значи дека и во оваа поетска збирка (како и во претходните две нејзини збирки) Пренцова ѝ останува верна на оксиморонската метафора. Покрај тоа, во овие стихови е присутна и персонафикацијата (*љубовта умира, тишината е ѓлува, А ти камене,/ кажи коџо чуваш?* итн.), па глаголската метафора (*ја нијам искушината*), па метонимијата (*целиот град беше излезен...*), анафората (во „Јас. Жена“) и така натаму. Сето тоа зборува за богатството на поетскиот јазик во збирката „Пораки од морето“.

Континуитет во индивидуалниот поетски развој на Пренцова претставуваат калиграмите коишто беа доминантни во претходната (втора) нејзина поетска збирка со наслов „Таа“, а тој калиграмски поетски израз е забележлив и во најновите стихови. Такви се, на пример, песните „Секавање“ и „Јас сум морето“. Тоа се песни во кои поетската форма создава значење, синтаксата генерира семантика.

Со најновата поетска збирка „Пораки од морето“ Елена Пренцова нуди еден поразличен стихотворен израз во однос на нејзините две претходни поетски книги. Ако во „Јас“ и

„Таа“ доминираше љубовниот тематско-мотивски стих, во оваа книга Пренцова е повеќе преокупирана со рефлексивното во својата песна. Таа рефлексивност на овие стихови нè води кон минатото, кон легендите, кон Библијата, кон македонската поетска традиција, но и кон фрагменти од поширокиот европски поетски контекст. И сосема е ирелевантно прашањето дали оваа поезија на Пренцова ќе ја сместиме во постмодернистичките стилско-формациски стеги. Со многу свои специфики таа

таму и припаѓа, а тоа веќе го покажавме. Меѓутоа, позначаен е фактот дека овие „Пораки од морето“ содржат во себе поетски пораки за тоа како да станеме позрели во љубовта и подобри во животот. Подобри, пред сè, кон себеси, а потоа и кон другите. Кон сите *Друзи*. Во духот на Рациновата надеж и неговата визија. Токму затоа, ќе заклучиме дека наградата „Бели мугри“ е во вистинските стихотворни раце. А ваквите стихови сами си го наоѓаат патот до читателот.